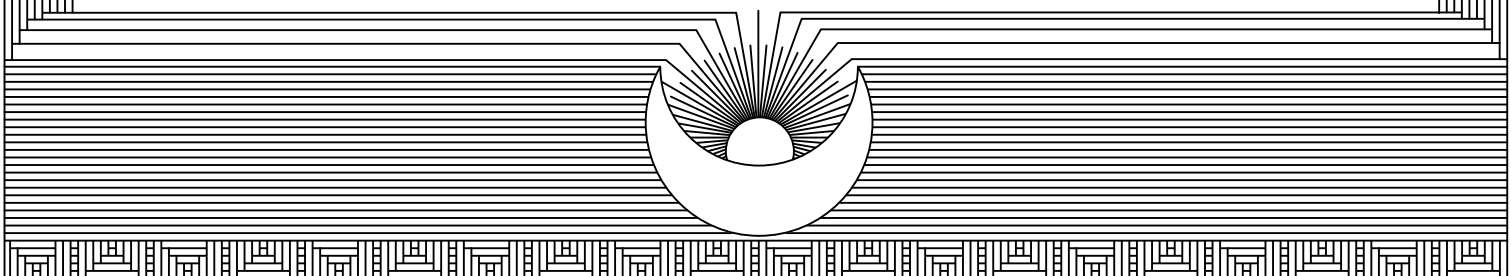
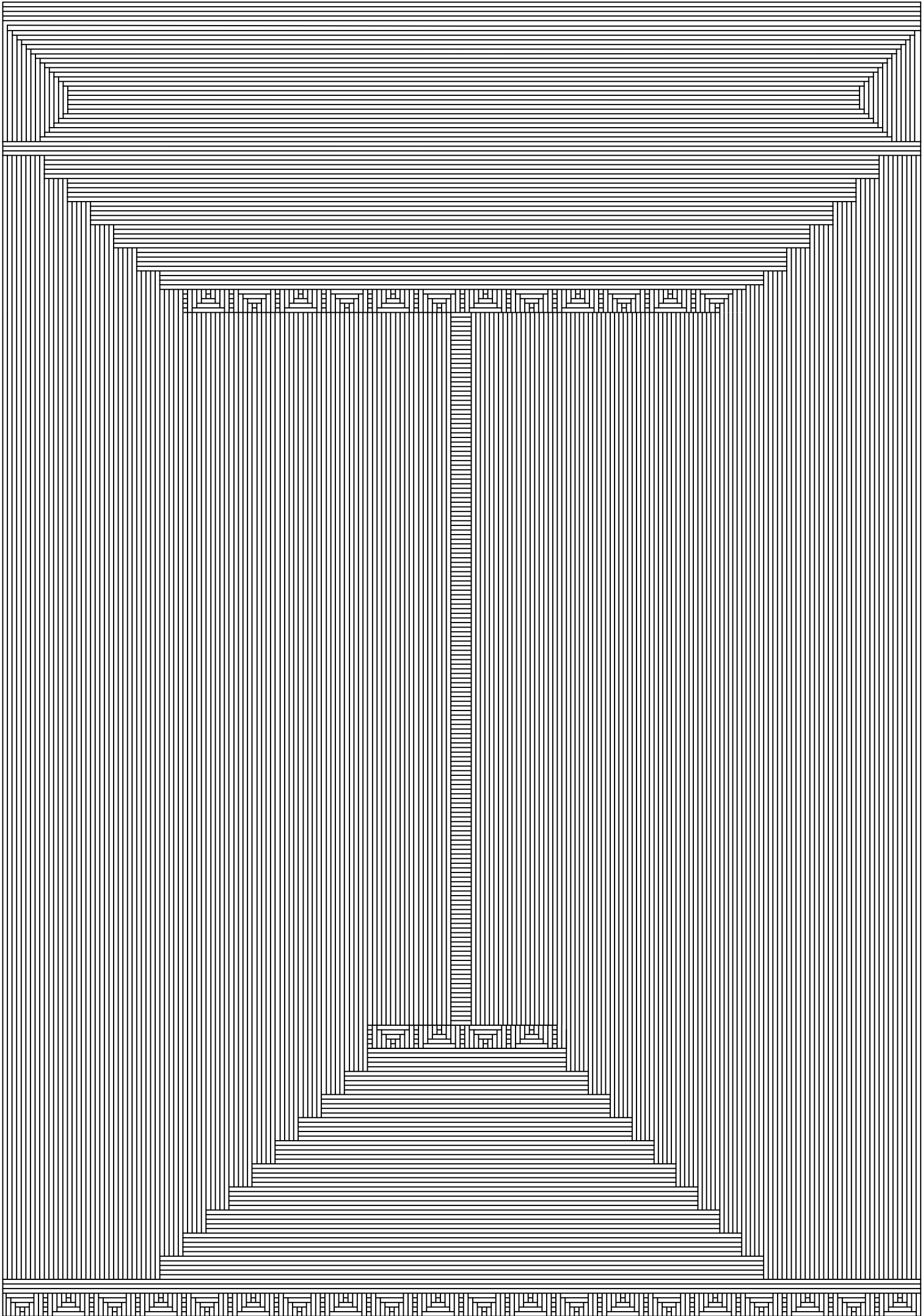

2022

JURYRAPPORT

SEEKING THE LIGHT

“There are no rules for good photographs,
there are only good photographs.”
Ansel Adams (1902-1984)

RAAR PAAR JAAR

In mijn eerste jaar als jurylid in 2020 was het de kat uit de boom kijken toen ik toetrad tot de jury van het Steenbergen Stipendium. Een veelvoud aan projecten kwam voorbij, projecten die over van alles en nog wat gingen. Het kaf van het koren te scheiden is de missie. *To separate the good from the bad*. Wie zijn wij als jury eigenlijk om wat *good* is te bestempelen, als zelfs een Ansel Adams ooit zei dat er ‘only good photographs’ zijn? Good luck with that.

Ansel Adams zette zich af tegen de gangbare fotografie, met name het Picturalisme, met het oprichten van de fotografische groep *f/64*; hun manifest voor ‘pure fotografie’ heeft het Modernisme in de kunst bespoedigd. Met hun rondreizende tentoonstelling roept een groep Amerikaanse fotografen de revolutie in de fotografie uit.

Maar wat betekent kaf en koren bij studenten die vier jaar lang een voor hen allicht ‘nieuw’ medium bestuderen, al dan niet met enig voorkennis uit de vroege jeugd? Bovendien: bevindt het medium fotografie zich niet opnieuw in een disruptief tijdperk dat aversie oproept tegen wat *good* zou pogen te zijn?

Een niet te onderschatten invloed is die van het medium-platform Instagram. Op zichzelf een disruptief medium – zoals een goede technologische ontwikkeling betaamt – dat menig fotografische trends gestalte heeft gegeven en voorlopig niet weg lijkt te gaan. Integendeel, menig professioneel fotograaf

heeft er inmiddels zijn portfoliowebsite van gemaakt. Er worden werken verkocht via *stories*, deals gesloten en tentoonstellingen in gang gezet via *direct messaging* met de makers. Huis Marseille hield in 2020 een groepstentoonstelling genaamd *Infinite Identities: Photography in the Age of Sharing* waarin 'werk van kunstenaars en fotografen te zien waren die Instagram gebruiken om bepaalde aspecten van hun kunst te ontwikkelen en over hun kunstpraktijk te communiceren'. Verschenen tijdens corona, biedt het inzicht in de praktijken en manieren van werken van de hedendaagse en toekomstige 'fotograaf'. *Infinite Identities* of 'van alles en nog wat'. Of moeten we kunstenaar zeggen? Of journalist? Gallerist? Activist? Boegbeelden van de tijdgeest? Representanten van een verloren generatie? De fotograaf van vandaag is moeilijk te vangen, als je ze al 'fotograaf' noemen moet. Niet te ontkennen valt dat van de huidige lichte gemiddelde student opgegroeid is een hyperdigitaal tijdperk. Waren ze niet bekend met fotografie als vak specifiek, dan hebben ze zeer waarschijnlijk aan beelden geen tekort gekend. Want, waarom zou je naar een kunstacademie gaan als je, gesterkt door erkenning online, het denkt te weten en het medium heruitvindt door te spelen en doen? De digitale revolutie is in volle gang en de studenten zitten er middenin.

"I have been busy, but broke.
Can't seem to climb over the financial fence."

Ansel Adams biography

In het jaar 2021, wat mijn eerste jaar zou zijn als voorzitter, viel ik spreekwoordelijk uit de boom. Ook een kat kan zichzelf snel weer doen opspringen. Met zegening van de stichting pakte ik mijn rol als voorzitter voor editie nummer 25 met plezier weer op. Want ik voel een innerlijke drang om bij te dragen aan het herijken en verder professionaliseren van een medium

en professe in flux. Meer dan ooit tevoren, zo lijkt het. Het zijn wat dat betreft spannende tijden voor de professe. De notie van arbeid en haar voorwaarden komt nadrukkelijk voor het voetlicht. Het stemt hoopvol te zien dat een persoon als Eline Benjaminsen, winnaar van het stipendium in 2017, een voortrekkersrol neemt om de kwestie van de penibele financiële situatie van culturele werkers op de kaart te zetten. Er worden stappen ondernomen zoals de *Fair Practice Code*, “de gedragscode voor ondernemen en werken in kunst, cultuur en creatieve industrie”. Maar er is meer nodig, wat vooral vanuit degene die werkzaam is in de creatieve industrie – tot welk de studenten worden opgeleid – zelf zal moeten komen. Voor het minimumloon opdrachten aannemen onder ‘t mom van ‘exposure’ doet op de lange termijn meer kwaad dan goed voor het geheel. Underexposure is een meer gepaste term, want een vicieuze cirkel van exploitatie is al snel getekend en moeilijk uit het collectieve handelen te wissen.

Daarnaast is de hedendaagse beeldenstorm niet meer bij te benen, wat de vraag oproept: wat is kunst? En wanneer is iets kunst? Een vraag die ongetwijfeld van alle tijden is, maar in een ogenschijnlijk chaotische wereld, waaraan ook de academies niet ontkomen, aan de orde van de dag lijkt. Of gebeurt er al meer dan we zien en beseffen kunnen? Bijvoorbeeld, bij mijn bezoek aan Foto Den Boer in Amsterdam kwam er een jongeman binnengewandeld die voor een paar honderd euro aan film aanschafte om een portfolio in Frankrijk te gaan schieten met een club andere jonge mensen.

LANGS DE ACADEMIES - DE TIJDGEEST VANGEN DOOR DE RANDSTAD NAAR BREDA

Is het toeval dat, in het eerste jaar sinds corona met een fysieke presentatie van alle academies, alle vijf de academies genomineerd zijn? Een unicum sinds de prijs in 1998 begon. *A sign of*

times? Kansengelijkheid of verdeeldheid? *'Born in a world of chaos'* staat er op de trui die ik bij Nederlands Fotomuseum's naastgelegen buurvrouw aanschafte ter ere van de uitreiking in december 2022. Een uitreiking die door omstandigheden nu op deze 14e april van 2023 plaats heeft.

Het is voor een jury onbegonnen werk om een rode draad te benoemen in de werken die tentoongesteld zijn. Wat het ene jurylid in een project ziet kan bij het andere totaal andere vragen of inzichten oproepen. Het was wat dat betreft fijn werken met Vincent van Velsen en Juul Hondius. Ik durf te zeggen dat we alle drie een andere zienswijze hebben met hier en daar wat overlap en/of common understanding. Het is geen kwestie van smaak.

Het is de opzet van de stichting om niet continu een jury te vormen die het alleen met elkaar eens is. Persoonlijk zie ik het liefst wrijving tussen de leden. We bewegen nou eenmaal vooruit door wrijving.

"the camera was able to see the world more clearly
than the human eye, because it didn't project
personal prejudices onto the subject"
essay on group f/64 by Lisa Hostetler,
Department of Photographs,
The Metropolitan Museum of Art, New York, 2004

Wat opviel bij het bezoek van de tentoonstellingen, is dat verschillende thema's die maatschappelijk actueel zijn ook in de werken terug komen. Of die de tijdgeest aanraken, zullen we maar zeggen. Robert Hirsch die in *Seizing the Light: A Social & Aesthetic History of Photography* de transformatie van fotografie tot kunstvorm en haar continue doorontwikkeling en volwassenwording bespreekt, heeft het ook over de sociale

effecten van de fotografische praktijk. Specifiek de Westerse fotografie, moet hierbij benadrukt worden.

En die sociale effecten zijn niet te onderschatten. De pen is machtiger dan het zwaard. Eenzelfde lans zou voor de foto opgeworpen kunnen worden. Het is immers niet voor niets dat het ultieme platform voor fotografie -Instagram- één van 's werelds meest gebruikte sociale platformen is. En niet voor niets komt het gezegde "één beeld zegt meer dan duizend woorden" voort uit de journalistiek. Van de burger als fotojournalist tot online shaming -'you had your picture taken', zoals bijvoorbeeld filmmaker Tim Leyendekker als byline op z'n website heeft staan- weegt zwaarder dan ooit en gaat over mensenlevens.

Een beeld dat mij in het geheugen gegrift staat, is dat van de assassinatie van de Russische ambassadeur in Turkije tijdens een fototentoonstelling in Ankara in december 2016. De schutter, op foto vastgelegd in een zwart pak met een wit overhemd met stropdas, wapen in de ene hand en met het andere een gestrekt vinger in de lucht, schijnt "Vergeet Syrie niet! Vergeet Aleppo niet!" geroepen te hebben in een online verschenen video. Hoeveel beelden zouden er vooraf tot hem gekomen zijn wat hem mogelijk tot zijn daad bewogen heeft? De tentoonstellingsruimte als sociaal maatschappelijk slagveld. Welkom in de 21e eeuw.

Daarnaast waren er, ook in de trant van de tijdgeest, werken te zien, die raken aan de vraagstukken van hoe wij ons als mens ons verhouden tot de natuur en historische relieken, hier en daar door enkele studenten met gevoel voor humor benaderd. De naam van Ansel Adams komt weer bovendrijven. Een fervent milieuactivist avant la lettre en grondlegger in de fotografie. Bij de uitreiking van de Amerikaanse *Medal of Freedom* aan Adams in 1980 door president James E. Carter sprak de president over hoe het omvangrijke Amerikaanse landschap door

Adams voor toekomstige generaties bewaard bleef. Adams vocht voor onder andere behoud van meer dan 100 miljoen hectare land in Alaska. Het is tot op heden het grootste stuk beschermd land ter wereld en Carter beschouwde het als een van zijn grootste prestaties als president.

Referenties naar het identiteitsvraagstuk komen ook uitdrukkelijk naar voren bij de studenten. Identiteit is inherent aan de keuze voor het studeren aan een kunstacademie. De drang om zoveel mogelijk jezelf te kunnen zijn en te laten zien. Maar biedt de studieomgeving de studenten nog wel genoeg ruimte, veiligheid, zorg en vertrouwen om zichzelf te kunnen zijn en zich daadwerkelijk vrijelijk te kunnen ontplooiën? Waar in onze huidige maatschappij op meerdere plekken sprake is van werkculturen met hoge druk, ongezonde bewijsdrang en misdragingen in machtsposities, lijkt nu dat dit ook de culturele sector niet ontbeert. Je kunt gerust stellen dat er een significant gat zit tussen de systeemwereld en de geleefde wereld. In dit geval specifiek: die van de beleving en ervaringen van de studenten en tot wat voor mens en wereld ze opgeleid worden.

Alexandre Furtado Melville (voorzitter),
namens de juryleden
Juul Hondius en Vincent van Velsen
Amsterdam, 14 april 2023

GENOMINEERDEN

MO

The Futures Love Us Back - A Perspective on Healing: Using Queer Afrofuturism to Recover from this World

Willem de Kooning Academie, Rotterdam

Maar hebben de studenten ook door wat het politieke aspect is waar het vraagstuk betreft identiteit in de huidige discours om lijkt te draaien? Genomineerde Mo, afgestudeerd aan de Willem Kooning Academie in Rotterdam, doet recht aan wat Mo als *Black Joy* omschrijft. Dit project biedt een kijk in de moeilijke verstandhouding van Nederland met iedereen die niet wit is. Bij de presentatie op de academie, in een afgesloten glazen ruimte, was er intimiteit, warmte en de kleur roze aanwezig. Dit werkte aanstekelijk en uitnodigend: een duidelijke boodschap waarmee Mo goed in staat was om de betekenis van het *Black* én *Queer* zijn over te brengen. Dit effect werd versterkt door de sensitieve manier waarop gebruik werd gemaakt van verschillende elementen, zoals bijvoorbeeld *lo-fi* video en geur, die op de zintuigen inspeelde. De persoonlijke aanpak, met het verhalende van persoonlijke ervaringen die op een bepaalde manier ook vreugde uitstralen, maakt dat deze boodschap toegankelijk wordt voor een breed publiek dat niet kan bevatten hoe het is om 'de ander' te zijn. Het lijkt hierbij alsof Mo een weg heeft gevonden in een geïnstitutionaliseerde maatschappij waar er niet voor iedereen een vanzelfsprekende plek te vinden is. De toekomst is aan Mo.

MANDY NIJHOF

When life gives you lemons, squeeze them out in the eyes of your abuser

Hogeschool voor de Kunsten Utrecht

Het werk van Mandy Nijhof doet denken aan de fotografie van een van Griekenland's eerste vrouwelijke fotografen Mary Paraskeva. Hun levens konden niet verder uit elkaar liggen. Paraskeva, een vrouw uit de gegoede Griekse burgerij in de vroege 20e eeuw, en haar fotografie waren volgens curator John Stathatos artistiek gezien niet baanbrekend maar hadden wel een 'onmiskkenbare levendigheid en frisheid'. Een deel van Paraskeva's werk betreft haar verslag van het dagelijkse leven in de pre-revolutionaire Krim, met zowel intieme portretten van de gegoede klasse als scènes uit het dorps- en stadsleven en vreugdevolle familiefoto's.

Het werk van Nijhof straalt ook intimiteit, levendigheid en frisheid uit. Het vreugdevolle lijkt afwezig, of is er een sprankje vreugde in te bespeuren? Confronterend als het werk is, weet Nijhof, met de verschillende media een samenhang te creëren die het grotere verhaal maken: de schilderijen, digitale zelfportret dagboek, getekende plattegrond van haar slaapkamer, vormen een kloppend geheel, waarbij elk object ook eigenstandig een inhoudelijke waarde heeft.

Door de manier waarop gebruik is gemaakt van de ruimte in de presentatie, alsof je in Nijhof's jeugdverhaal wordt gezogen, maakt dat je niet om het werk heen kunt. Waar vergelijkbare ervaringen vaak verhalend gedeeld worden, weet Nijhoff juist door het slimme gebruik van visuele middelen het echt bij de kijker binnen te laten komen. Je zou het als het ware "mooi" kunnen noemen, als het onderwerp van seksueel misbruik niet zo aangrijpend was. Het ongemak wat het werk oproept,

STENDE ROEN STIDENDEUM

maakt dat het je als kijker in je huid raakt. Een figuurlijke *squeeze of lemons in one's face*.

Hoe ze hiermee kracht put uit een ervaring die traumatiserend kan zijn, en daar mogelijk iets van betekenis voor haar verdere leven van weet te maken, vraagt durf en lef: het gezegde "when life gives you lemons, make lemonade" waar de titel zeer waarschijnlijk aan refereert, krijgt zo haar positieve betekenis. Mag dit inspirerend werken om ook andere makers aan te zetten om op deze manier persoonlijke, doch maatschappelijke onderwerpen als deze bespreekbaar te maken.

AMY OPSTAL

The Parent Act

Koninklijke Academie van de Beeldende Kunsten, Den Haag

Bij het laatste schrijven over het werk van Amy Opstal kwam er 31 maart jl. via De Volkskrant het bericht binnen dat de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie (NWP) een officiële spijtbetuyging de wereld in had gebracht, gericht aan COC Nederland en Transgender Netwerk Nederland, over de wijze waarop de beroepsgroep in het verleden om is gegaan met LHBTQIA+-personen. Verderop in het krantenartikel: "Dat Nederlandse psychiaters spijt betuigen is uniek, zegt Gemma Blok, hoogleraar geschiedenis van mentale gezondheid en cultuur aan de Open Universiteit. "Het past in de tijdgeest." De psychiatrie wordt bescheidener over het eigen kunnen. Psychiaters gaan steeds meer samenwerken met hun cliënten in plaats van voor hen te beslissen."

'Voor zichzelf beslissen' is de essentie van het werk van Opstal. *The Parent Act* 'is een serie foto's die de legitieme en legale daad van ouderschap vastlegt die een onconventioneel proces van gezinssamenstelling heeft doorlopen'. Opstal kijkt op doortastende wijze naar de samenleving en toont mensen die op uiteenlopende wijze ongelijk worden behandeld. Het werk toont maatschappelijke vraagstukken waar een taboe op rust en met behulp van de geportretteerden wordt de problematiek glashelder verbeeld. Het werk stelt indringende vragen over de mate van tolerantie in de Nederlandse maatschappij en wellicht ook aan het gebrek daaraan op andere plekken op de wereld. De geportretteerden zijn waardig in beeld gebracht met (een zekere vorm van) respect en sensitiviteit. De beelden staan op zichzelf. De diepere laag waar het taboe zichtbaar wordt, zie je terug in het gebruik van de persoonlijke objecten die onderdeel zijn van de presentatie: het letterlijk tastbaar maken van de

elementen die raken aan het ongemak van de kijker. De materialiteit die daarmee toegevoegd wordt aan de presentatie is letterlijk een extra laag waarbij de inhoudelijke complexiteit in een ander medium tot uitdrukking komt.

“The photograph itself doesn't interest me.
I want only to capture a minute part of reality.”
Henri Cartier-Bresson

We zagen iets minder werken die van bewegend beeld gebruik maakten, zeker in vergelijking met voorgaande jaren. Het St. Joost in Breda was een uitzondering aangezien daar één afdeling lens-based media is, waar fotografie onder valt. Er was een duidelijk onderscheid te zien tussen beide disciplines en dat maakte dat het oordelen met als basis fotografie er niet bepaald door vergemakkelijkt werd: de afstudeerders van film maakten daadwerkelijk films die als zodanig benaderd werd; van het autonoom fotografische element was dus eigenlijk niet echt sprake. Iemand die wel vloeiend tussen beide laveerde en een boeiend autonoom werk opleverde dat ook nog eens gebruik maakt van het performatieve, was Sebastiaan Boot. Het performatieve was ook een first voor het stipendium. Boot heeft tijdens zijn studietijd ook in het professionele veld ervaring opgedaan als regieassistent bij de (lange) documentaire *Shabu* van regisseur Shamira Raphaëla dat met een Gouden Kalf is bekroond tijdens het Nederlands Film Festival 2022.

SEBASTIAAN BOOT

Zwaar Vaarwater

Sint Joost, Breda

'Dit is ons verhaal. Dit is mijn verhaal. Gaandeweg besproken. Ontledend... Echter, op eigen tempo belopen.' En wat voor een tempo. Met die woorden start het 06:38 durende videowerk *Zwaar Vaarwater*. Boot weet te raken. Boot weet te schakelen. Boot schakelt tussen beeld en beeldvorming. Zijn verhaal, een Moluks verhaal, ons verhaal: bezien vanuit het koloniale verleden dat in Nederland nog steeds een intens beladen onderwerp blijft. Een onderwerp waar we het als land maar liever niet over hebben. Dat misschien doodgezwegen wordt. Verderop in de video, "toch doet men alsof het allemaal wel goed zit".

En zo neemt Boot – what's in a name – ons mee in golven die stromen. Vloeiend. Boot maakt hierbij gebruik van een afwisseling van *found footage* en zelf geschoten beeld, archiefstukken en het performatieve middels *spoken word*. In zijn fysieke presentatie komt alles samen. Door Boot's manier van werken – steeds de performance verder uitwerken en uitdiepen op basis van de ervaringen met het publiek – is het eigenlijk een soort levend werk geworden. Een vraag die je hierbij kunt stellen is of deze ontwikkeling ook ondersteunend is geweest aan zijn persoonlijke zoektocht: zijn opzet was om door zijn persoonlijke aanwezigheid ook echt in gesprek te komen met de kijker, soms mensen dicht op de ervaring (bijvoorbeeld oud-KNIL-leden of leden van de Molukse gemeenschap) en soms mensen voor wie het onderwerp minder bekend is.

Boot kan gezien worden als vertegenwoordiging van de derde generatie Molukse migrantenkinderen die wederom strijdbaar zijn, maar het onverwerkte verleden middels een andere vorm onder de aandacht wil brengen. Dat is bewonderenswaardig. Zijn performance was er een met soldatenkisten; zelf zittend

STENDBOEN STENDBOEN

aan een tafel; relieken; begraven woorden en foto's; stemverheffingen; objecten en randen op scherp. In het St. Joost hield Boot de performance in een klaslokaal afgedekt met grijs-zwarte plastic vuilniszakken. Het geheel is ijzersterk.

Boot geeft in een zelfreflectie weer dat hij veel nieuwe kennis heeft opgedaan tijdens het maken van het project en 'zijn transgenerationale trauma op een plek heeft gezet waar hij het 'negatieve' om kan zetten in iets positiefs. Want er zit kracht in kwetsbaarheid.' En wat een kwetsbaarheid heeft hij weten te tonen.

ROMINA KOOPMAN

At The Other Side Of The Rabbit Hole

Gerrit Rietveld Academie

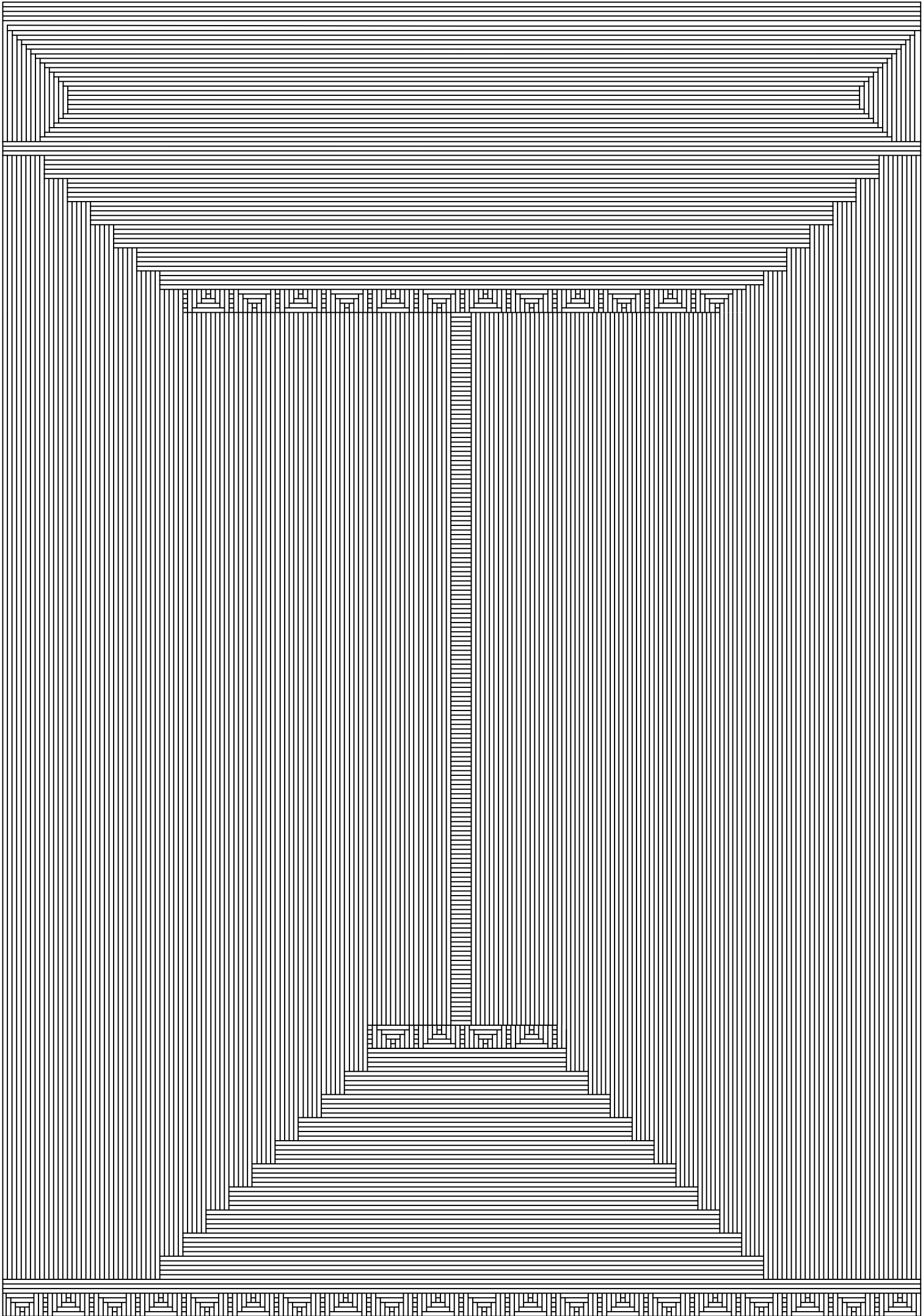
Romina Koopman's *At The Other Side Of The Rabbit Hole* is een ware meta-analyse van de invloed van het digitale beeld op de maatschappij. De installatie nodigt de kijker uit om onze relatie met het digitale beeld beter te begrijpen. In deze tijd, waarin enig duiding of reflectie van veranderingen in de consumptie van digitale beeld (technologie) grotendeels ontbreekt, is dit bijzonder welkom en waardevol. Koopman gebruikt daarbij schijnbaar onbeduidende surveillance beelden om de kijker uit te leggen wat deze belangrijke ontwikkelingen betekenen. Het is alsof ze de kijker niet vóór maar achter het eigen beeldscherm plaatst en zo een enorme spiegel voorhoudt. Beschouwt de kijker zichzelf wel als digitaal consument? In haar installatie gebruikt ze verschillende methoden om haar visie op het gebruik van het (observerende-) digitale beeld op een andere, nieuwe manier te laten zien. Met de overvloed van verschillende beelden die hiermee op een meer gelijkvormige manier wordt gepresenteerd, wordt deze cultuur van beeld ook kritisch tegen het licht gehouden: de vraag komt op wat de waarde van ieder individueel beeld nog is.

Koopman creëert met beeldmateriaal bijna een parallelle wereld, zonder dat wij dat als kijker door hebben. Het is dé realiteit. De titel *Mother of all screens* is hierin treffend voor de video-installatie als onderdeel van de presentatie. Met het gebruik van blauwe zeefdrukken van online surveillance beelden wordt de nieuwsgierigheid gewekt en word je als kijker gedwongen om na te denken over waar je naar aan het kijken bent. Waar kijk je eigenlijk naar? Is dit echt? Is dit de toekomst van het beeldmaken?

Koopman's werk roept de associatie op met de Chinese kunstenaar Yang Yongliang die onze economische, ecologische en sociale problemen bevraagt met z'n werk dat als het ware "schildert" met beelden. Yongliang heeft dan ook tien jaar lang traditionele Chinese schilderkunst beoefend onder kalligrafie-meester Yang Yang.

Koopman schildert ons misschien de toekomst voor. Apps en digitale tools als ChatGPT en Midjourney schijnen gretig aftrek te vinden bij studenten op de academies. Maar wat betekent de invloed van Artificial Intelligence (AI), welke gebruikt maakt van nauwelijks onderzochte databases en haar vooroordelen, op beeldmaken?

Om terug te komen op de eerder geponeerde vraag of het uitmaakt of jezelf 'fotograaf' noemt of niet, is als voorbeeld de ontwikkeling van voormalig juryvoorzitter en beeldredacteur Sterre Sprengers op z'n plaats. Sprengers heeft recentelijk haar opleiding tot front-end developer afgerond om volgens haar 'digitale storytelling 2.0' te kunnen gaan bedrijven. De toekomst van het beeldmaken, aldus.

WINNAAR

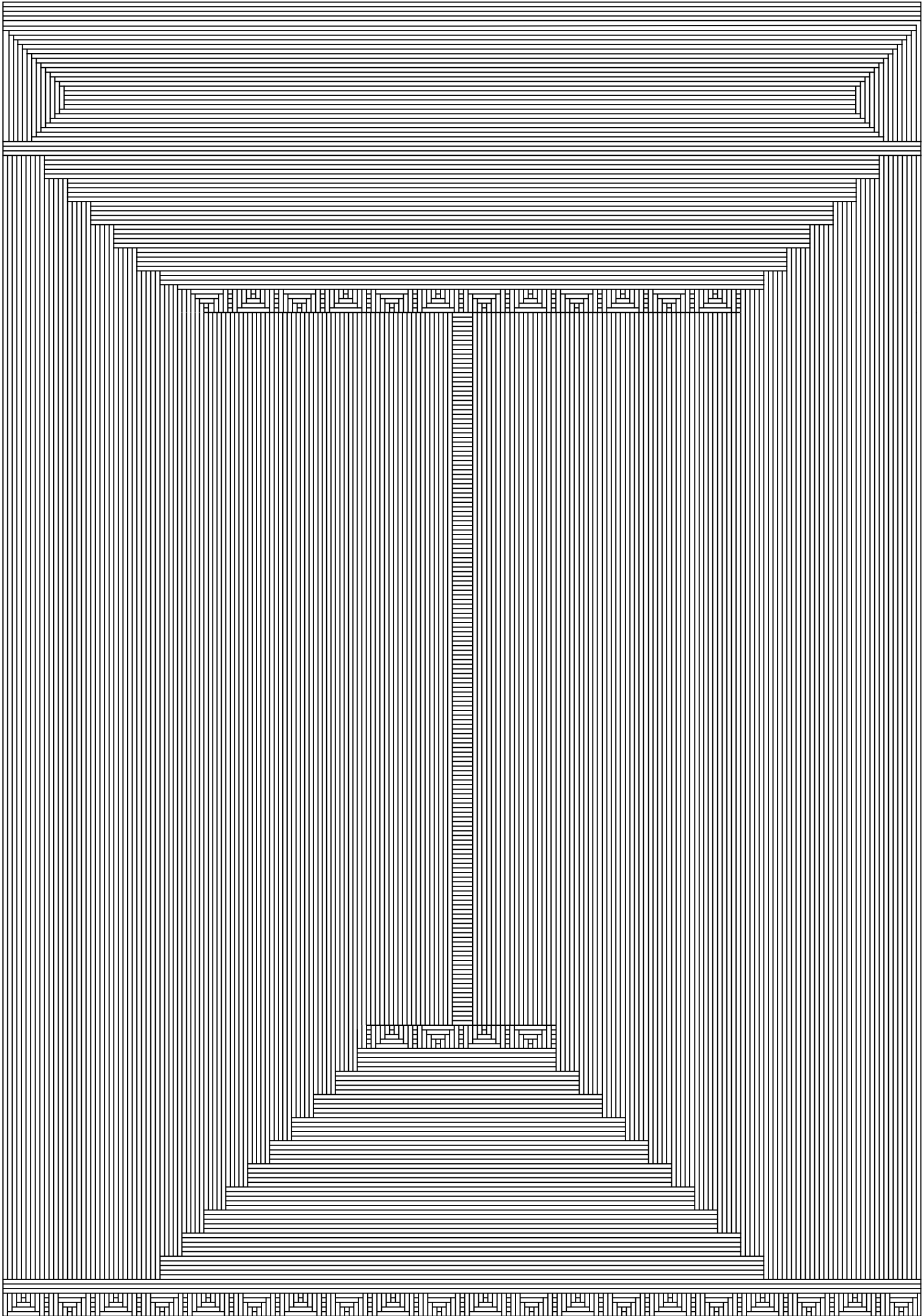
In het werk van de winnaar sprak het de jury aan dat met het werk de huidige (technologische) ontwikkelingen kritisch bevestigd worden, maar ook op een aansprekende manier het beeld van deze tijd vastgelegd wordt. **Romina Koopman** weet op een slimme en overtuigende manier haar analyse over de overvloed aan beelden in onze huidige maatschappij te vertalen naar een visualisatie van hoe de toekomst er uit zou kunnen zien. Zij maakt hierbij gebruik van een brede materialiteit in de objecten die ingezet zijn om haar punt te maken voor het feit dat digitale beelden als het ware schatten zijn.

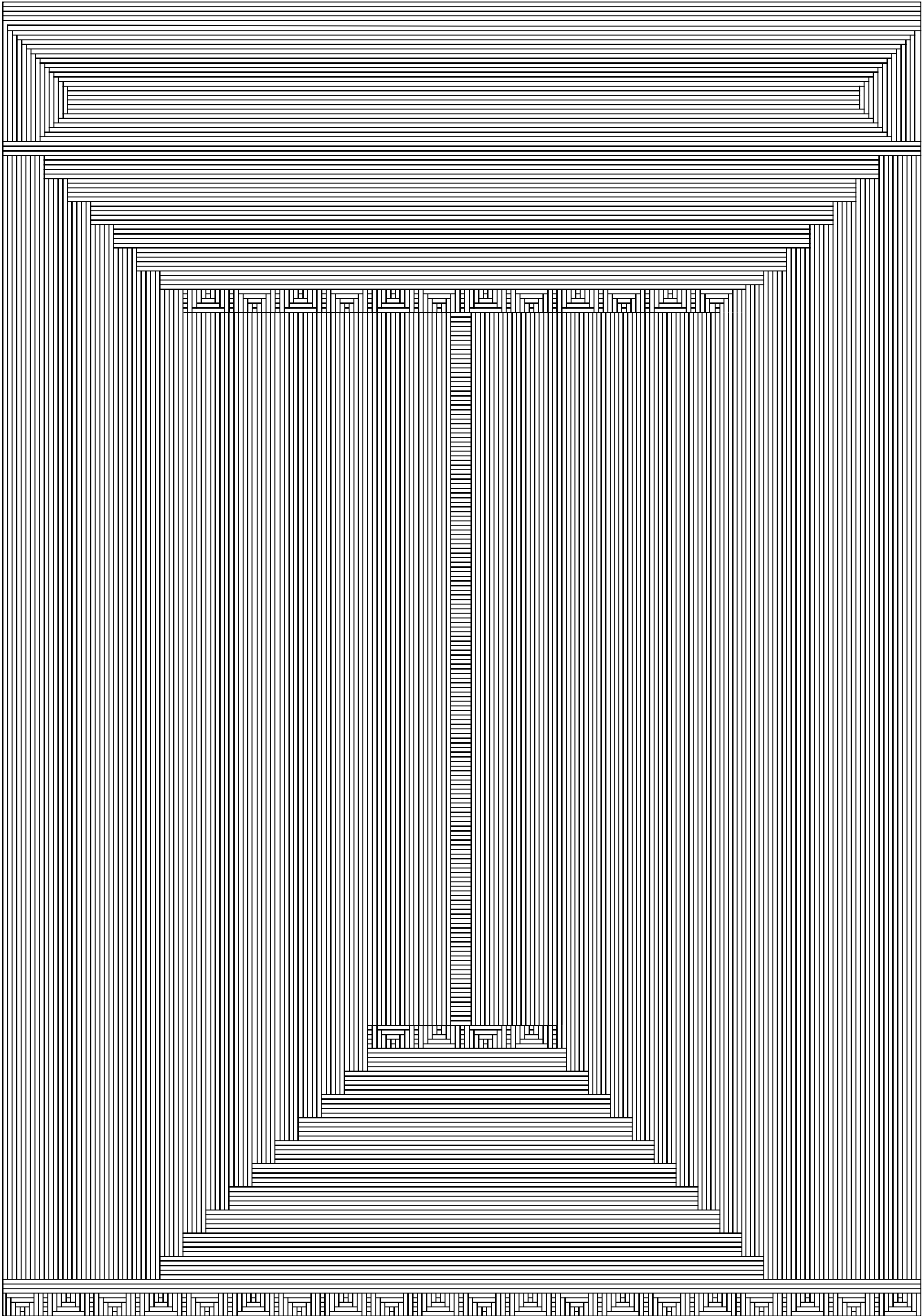
Een punt dat, in deze tijd waarin duiding van veranderingen in het gebruik van digitale beeldtechnologie grotendeels ontbreekt, bijzonder welkom en waardevol is. Een punt dat noodzakelijk is om een bewustmakingsproces in onze maatschappij op gang te brengen. En een vorm die het medium zelf ter discussie stelt, op een manier die sterk duidt en reflecterend is.

Een *case in point* gegoten in een vorm waar wij als jury dan ook graag en met overtuiging het Steenbergen Stipendium 2022 voor toekennen.

EERVOLLE VERMELDING

De kracht van het werk ligt vooral in hoe **Mandy Nijhof** in staat is om wat zo persoonlijk is, overtuigend weet brengen op een manier waardoor het de kijker bijblijft. En ook nadat je het gezien hebt, nog doorwerkt. Een effect dat temeer wordt versterkt door de samenhang tussen de verschillende media die zij inzet. Een effect waar wij niet om heen kunnen en daarom een Eervolle Vermelding toekennen.

STENDEBOLSTIJLBOEK

WILLEM

2022	ROMINA KOOPMAN, Amsterdam	2007	BREGJE VAN DEN BERG, Den Haag
	MANDY NIJHOF, Utrecht		MARK VINCENT HOUSTON, Amsterdam
2021	LAURA BOUMAN, Amsterdam	2006	CHRISTIAN VAN DER KOOY, Den Haag
	VLADIMIR VIDANOVSKI, Den Haag		HANNAH HORSCH, Enschede
2020	PIPPILOTTA YERNA, Den Haag		THIJS KOELINK, Utrecht
	NATHAN VAN EWIJK, Utrecht	2005	WYTSKE VAN KEULEN, Breda
2019	VIKTOR NAUMOVSKI, Den Haag		LINDA MARIA BIRBECK, Utrecht
	JESPER BOOT, Utrecht	2004	YVONNE LACET, Utrecht
2018	DANIËL SIEGERSMA, Den Haag		ELZA JO VAN REENEN, Den Haag
2017	ELINE BENJAMINSEN, Den Haag	2003	MARCEL BORSTEN, Utrecht
2016	KIMMO VIRTANEN, Den Haag		JAAP SCHEEREN, Breda
	KATERYNA SNIZHKO, Amsterdam	2002	PETRA STAVAST, Breda
2015	ESTHER HOVERS, Den Haag		HOLGER NIEHAUS, Enschede
2014	OLYA OLEINIC, Den Haag	2001	MYNE SOE-PEDERSEN, Amsterdam
2013	JAYA PELUPESSY, Utrecht		JUDITH VAN IJKEN, Utrecht
2012	OLA LANKO, Amsterdam	2000	KIM KRIJNEN, Breda
2011	RAOUL DE LANGE, Den Haag		HANNEKE FRANSSSEN, Breda
2010	HRAIR SARKISSIAN, Amsterdam	1999	THOMAS SCHLIJPER, Utrecht
2009	JORIS JANSEN, Den Haag	1998	ANDREA STULTIENS, Utrecht
2008	MAGDALENA PILKO, Den Haag		
	WILLEM POPELIER, Den Haag		

